

демонструють вищу резильєнтність: зокрема, тваринницькі підприємства у 14 областях наростили виробництво молока у 2025 р. від +5% до +30% [1].

Таким чином, інституційне середовище справляє визначальний вплив на ефективність функціонування аграрних підприємств через три канали: регуляторний (визначає правила гри на ринках ресурсів і продукції), фінансовий (забезпечує або обмежує доступ до капіталу) та євроінтеграційний (задає стандарти і відкриває нові ринки збуту). Підвищення якості інституційного середовища шляхом розвитку земельної іпотеки, вдосконалення системи держпідтримки через ДАР і ІСАК та прискорення гармонізації з *acquis* ЄС є необхідною передумовою нарощування ефективності аграрних підприємств як у воєнний, так і в повоєнний період.

Список використаних джерел:

1. Русан В.М. Функціонування ринку земель сільськогосподарського призначення: стан і перспективи. Аналітична записка НІСД. Київ : НІСД, 2025. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/funktsionuvannya-rynku-zemel-silskohospodarskoho-pryznachennya-stan-i-perspektyvy>.

2. Жураковська Л.А. Ключові законодавчі ініціативи та заходи, спрямовані на підтримку аграрного сектора в умовах війни. Аналітична записка НІСД. Київ : НІСД, 2025. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/klyuchovi-zakonodavchi-initsiatyvy-ta-zakhody-spryamovani-na-pidtrymku-ahrarynoho>.

3. Русан В.М., Жураковська Л.А. Ключові виклики для аграрного сектора та основні завдання державної аграрної політики на 2025 рік. Аналітична записка НІСД. Київ : НІСД, 2025. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/klyuchovi-vyklyky-dlya-ahrarynoho-sektora-ta-osnovni-zavdannya-derzhavnoyi-ahrarynoi>.

УДК 338.436.33:656.13

Журило І. В., к.е.н., доцент;

Кузьменко Д. В.,

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький*

СПЕЦИФІКА ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Логістична діяльність аграрного підприємства є складовою системи управління матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками, що забезпечує ефективне функціонування всього агропродовольчого ланцюга. В умовах глобалізації ринків та загострення конкурентної боротьби ефективно організована логістика стає важливою конкурентною перевагою як для невеликих фермерських господарств, так і для великих агрохолдингів [7].

Поняття «аграрна логістика» в науковій літературі трактується неоднозначно. У широкому розумінні – це система управління поточковими процесами від виробника сільськогосподарської сировини до кінцевого

споживача готової продукції [6]. У вузькому значенні – це комплекс заходів з організації транспортування, зберігання та збуту аграрної продукції конкретного підприємства [3].

М. Ю. Григорак та Л. В. Костюченко визначають агрологістику як «інтегровану систему управління матеріальними, інформаційними, фінансовими та сервісними потоками аграрного підприємства з метою мінімізації витрат та максимізації рівня обслуговування споживачів» [2]. Це визначення акцентує на інтеграційному характері логістики та її клієнтоорієнтованості, що є принципово важливим для сучасного агробізнесу.

Важливим теоретичним підґрунтям аграрної логістики є концепція управління ланцюгами поставок (Supply Chain Management, SCM). За визначенням Д. Ламберта та Дж. Стока, ланцюг поставок в агросекторі охоплює всі організації та їхні дії, пов'язані з виробництвом і постачанням сільськогосподарської продукції, від придбання засобів виробництва до доставки продукту кінцевому споживачу [8].

Аналіз наукових джерел та практики аграрного виробництва дозволяє виділити такі ключові специфічні риси логістичної діяльності аграрних підприємств:

1. *Сезонність логістичних потоків.* Підпорядкування сільгоспвиробництва певному природно-кліматичному ритму зумовлює те, що логістичні операції концентруються у певних календарних періодах. Залучення значної кількості транспортних засобів, складів та елеваторів відбувається протягом короткого періоду часу під час збирання врожаю різних сільськогосподарських культур. Такі сезонні піки навантаження на логістичну інфраструктуру, в свою чергу, впливають на зростання транспортних тарифів та викликають дефіцит перевізних потужностей.

2. *Просторова розосередженість виробництва.* Великі площі сільськогосподарських угідь, нерідко розташовані у різних природно-економічних зонах зумовлюють значний обсяг внутрішньогосподарських перевезень: транспортування насіння, добрив, засобів захисту рослин до місць використання, а також переміщення зібраної продукції до місць зберігання або переробки. Ці витрати вітчизняних аграрних підприємств становлять 12-18% загальної собівартості продукції рослинництва [1].

3. *Висока залежність від стану дорожньої та інфраструктурної мережі.* Розміщення аграрних підприємств, як правило, у сільській місцевості зумовлює проблеми з якістю доріг, особливо відчутні в осінньо-весняний період, що безпосередньо впливає на терміни і вартість транспортування продукції, а також на збереження рівня її якісних характеристик.

4. *Необхідність управління якістю та умовами зберігання.* Більшість видів аграрної продукції (зерно, овочі, плоди, молоко, м'ясо) потребує суворого дотримання температурного режиму, вологості, умов вентиляції та фітосанітарного контролю під час її транспортування та зберігання. Тому, обов'язковою умовою ефективної логістичної діяльності є наявність сучасної зерносушильної, холодильної та складської інфраструктури [6].

5. *Невизначеність та ризики аграрного ринку.* Непередбачуваність кліматичних умов, коливання урожайності, зміни торговельної політики держав-імпортерів спричиняють підвищену волатильність цін на сільськогосподарських ринках. Це істотно ускладнює прогнозування попиту та планування логістичних операцій [7].

Логістична система аграрного підприємства складається з кількох взаємопов'язаних функціональних підсистем, кожна з яких вирішує свої специфічні завдання з метою задоволення потреб кінцевого споживача при мінімальних сукупних витратах:

– *логістика постачання* – охоплює процеси закупівлі та доставки матеріально-технічних ресурсів: насіння, добрив, засобів захисту рослин, ПММ, запчастин для техніки, кормів для тваринництва. Ефективна організація постачання вимагає досконалого планування потреб у ресурсах, раціональної роботи з постачальниками та оптимізації рівня виробничих запасів. Дефіцит ресурсів у критичні періоди веде до суттєвих втрат врожаю, тоді як надлишкові запаси викликають заморожування обігових коштів.

– *виробнича логістика* опікується організацією матеріальних потоків безпосередньо у виробничому процесі: внутрішньогосподарське переміщення ресурсів і продукції, завантаження польових робіт, ефективне використання машинно-тракторного парку. Оптимізація маршрутів та навантаження техніки у напружені сезонні періоди є ключовим завданням виробничої логістики [5].

– *збутова логістика* вирішує завдання формування каналів збуту, організації транспортування продукції до покупців, пакування та маркування, управління дебіторською заборгованістю. Прямий продаж сільгосппродукції переробним підприємствам, реалізація через трейдерів, біржова торгівля, власна переробка та продаж готової продукції – це ті оптимальні канали збуту, вибір яких суттєво впливає на кінцеву ціну реалізації та логістичні витрати [3].

– *транспортна логістика* – це одна з найбільш ресурсомістких підсистем агросектору. Її організація має враховувати вимоги до умов транспортування, специфіку дорожньої мережі, сезонні обмеження тоннажності, доцільність використання власного транспорту або залучення перевізників. Оптимізація маршрутів перевезень дозволяє аграрним підприємствам скорочувати транспортні витрати на 15-25% [4].

Пріоритетними напрямками вдосконалення аграрної логістики є:

– впровадження цифрових технологій управління матеріальними потоками (концепція «точного землеробства», що передбачає використання систем глобального позиціонування (GPS), безпілотних літальних апаратів (БПЛА), Інтернету речей (IoT) та великих даних (Big Data); цифрові платформи для взаємодії аграрних підприємств з перевізниками, складами та трейдерами);

– розвиток кооперативної логістичної інфраструктури. Наприклад, об'єднання зусиль дрібних і середніх сільськогосподарських виробників у логістичних кооперативах дозволяє консолідувати вантажопотоки, знизити питомі витрати на транспортування та зберігання, підвищити доходи сільгоспвиробників, поліпшити їхні позиції на ринку;

- модернізація складської та транспортної бази (запровадження систем управління транспортом (TMS – Transport Management System) та систем управління складом (WMS – Warehouse Management System));
- підвищення кваліфікації персоналу у сфері логістичного менеджменту.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: підручник. Київ: КНЕУ, 2016. 780 с.
2. Григорак М.Ю. Логістика: управління у сфері обігу: навч. посіб. / М.Ю. Григорак, Л.В. Костюченко. Київ: Логос, 2017. 452 с.
3. Данченко М.М. Управління ланцюгами поставок сільськогосподарської продукції. *Економіка АПК*. 2021. №7. С. 101-115.
4. Дем'яненко В.А. Оптимізація транспортних потоків аграрних підприємств. *Вісник ХНТУСГ*. 2021. Вип. 224. С. 68-79.
5. Кальченко А.Г. Основи логістики: навч. посіб. Київ: Знання, 2019. 340 с.
6. Поліщук Н. В. Організація логістичних систем в аграрному секторі економіки: монографія. Житомир: ЖНАЕУ, 2020. 186 с.
7. Смирнов І.Г. Аграрна логістика: навчальний посібник. Київ: Обрії, 2018. 264 с.
8. Lambert D.M. Supply Chain Management: Processes, Partnerships, Performance / D. M. Lambert, J. R. Stock. 4th ed. Sarasota: SCM Institute, 2014. 430 p.

УДК 338.48:640.43

*Задорожня Л. М., ст. викладач
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький*

КЕЙТЕРИНГ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ

Сучасні умови функціонування економіки України характеризуються високим рівнем невизначеності, трансформацією бізнес-середовища, зміною споживчих пріоритетів та необхідністю швидкої адаптації підприємств до нових умов господарювання. Особливої актуальності набувають сфери діяльності, здатні оперативно реагувати на виклики воєнного стану, логістичні обмеження, зміну поведінки споживачів та потребу в мобільних формах обслуговування. Одним із таких напрямів є кейтеринг, який сьогодні виступає не лише складовою ресторанного бізнесу, а й окремим перспективним сегментом підприємництва [1].

Розвиток кейтерингових послуг в Україні зумовлений зростанням попиту на виїзне обслуговування заходів, корпоративного харчування, соціального та військового забезпечення, організації благодійних івентів, освітніх та культурних подій. В умовах кризових явищ кейтеринг демонструє високий рівень адаптивності завдяки мобільності, гнучкості формату, можливості швидкого перепрофілювання діяльності та оптимізації витрат. На відміну від стаціонарних закладів ресторанного господарства, кейтерингові компанії мають змогу оперативно змінювати місце надання послуг, формат меню та цільову аудиторію залежно від потреб ринку [2].